

IMAGE MNEMOTECHNIQUES IN SPELLING TRAINING

Abstract: This article will analyse the effectiveness of implementing image mnemotechniques in the training of spelling.

Author information:

Antonia Dobрева

senior teacher

at Yoan Exarch Bulgarski Middle School – Shumen

✉ avdobreva@abv.bg

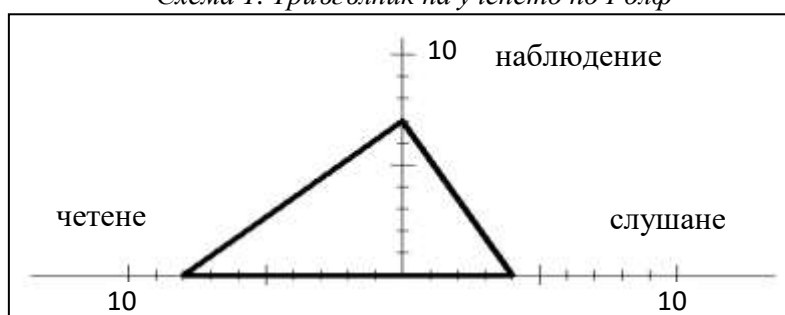
🌐 Bulgaria

Keywords:

spelling, ortographic training, mnemotechniques, Loci technique, ortogram-object, ortogram-action, ortogram-meaning.

Способностите приоритетно да се ползват различни входни канали обуславя наличието на различни типове учене. Всеки човек несъзнателно използва даден тип учене, който му е вътрешно присъщ. В този смисъл паметта му реагира по различен начин на най-важните дейности – четене, слушане, наблюдение/гледане. Въз основа на това е разработен тест и измервателна скала (триъгълник на ученето по Ролф), чрез който учителят може да определи способностите на учениците за запаметяване и дейността, на която паметта на всяко дете реагира най-пълно.

Схема 1. Триъгълник на ученето по Ролф¹

„Колкото по-равнобедрен е триъгълникът, толкова по-равностойни са пътищата на учене.

Колкото по-голям е триъгълникът, толкова по-добра е паметта.

Всяко отклонение в една или друга посока означава предпочитание или пренебрегване на даден тип учене”².

Предпочитанието към даден тип запомняне е индивидуална характеристика на всеки човек. Затова учителят не трябва да се стреми към унифициране резултатите на децата по отношение на евентуални отклонения. Той трябва да ги знае, за да се съобразява с тях.

¹ Рождественский, С. Обучение орфографии в начальной школе. Пособие для учителей, М., ГУПИ, 1960, с.27

² Фолмер, Г., Г. Хоберг. Стратегии на ученето и умствения труд, С., Просвета, 1993, с. 26.

Образните мнемотехники са адекватни на съотношението в обемите информация, постъпващи от различните сетива. Оперирането с образните мнемотехники подлежи на оптимизация съобразно очаквания краен резултат в процеса на обучение (увеличаване на триъгълника), т. е. увеличаване капацитета и възможностите на паметта. Начините на поднасяне на информацията трябва да бъдат разнообразни по отношение на входните канали, така, че всяко дете да намери най-подходящата за себе си опора на паметта.

1. Лоци-техника

„От различните образни техники за запамятаване Лоци-техниката е сред най-ефикасните”³. Названието идва от латински *Locī* - места, местонахождения, където оставяте предметите, които трябва да запомните.

„Ефикасността на тази техника, особено за информация, която се възпроизвежда в определен ред, произтича от следното:

1. Създават се и се свързват образни представи, които действат толкова по-добре, колкото по-странни, по-необичайни и одушевени са те;
2. Понятията се свързват с вече съществуващи верижни асоциации така, че не е необходим допълнителен складов капацитет за поредицата от понятия”⁴.

Лоци-техниката е наистина ефикасна по отношение на запомняне на **НЯКОЛКО ПОНЯТИЯ – В ОПРЕДЕЛЕН РЕД ИЛИ НЕ В ОПРЕДЕЛЕН РЕД.**

Пример 1:

Според правописната норма съществителни за лица и професии, образувани с наставка – **ар, - тел**, се членуват с – **я, - ят**. Освен тях има още десет съществителни, които получават същата членна морфема:

кон (-я, -ят)
път (-я, -ят)
цар (-я, -ят)
сън (-я, -ят)
ден (-я, -ят)
зет (-я, -ят)
крал (-я, -ят)
огън (-я, ят)
лакът (-я, -ят)
нокът (-я, ят)

Точно тези съществителни се помнят най-лесно и трайно с помощта на Лоци-техниката. Децата съставят пределно кратък текст, като включват всички думи. Този текст предизвиква верига от образни представи. Детето запомня именно тях и след време може да възстанови думите по обратен път – първо възниква образната представа, чрез нея се възстановява текстът, а чрез него самите думи. Особеното в този случай е, че няма значение редът на думите.

Примерен текст:

Този **ден** един **крал** със своя **зет-цар** тръгнаха на **път** с **коне**. Спрели да починат. Запалили **огън**. Заспали и засънували **сън**.
/+-лакът и нокът/

Лоци-техниката е ефективна и за запомняне на думи – изключения от правописните правила.

³ ФОЛМЕР. Г., Г. Хоберг. Стратегии на ученето и умствения труд, С., Просвета, 1993, с. 47.

⁴ Пак там, с. 48.

Пример 2.

При изучаване на правопис на думи с наставки –**ък**, –**ак**, се разглеждат случаите на неударени гласни, което води до замяна на наставките при писане. Общият брой на тези думи е 281, от които 9 с неударено „А” в наставката. Това позволява да се изведе помощно правило „Когато не се чува ясно, пиша –**ък**. Изключения:

провлак		никак
признак	опак	някак
призрак		всякак
облак		инак".

Точно тези изключения може да се запомнят чрез Лоци-техниката.

Информацията може да се подаде на децата в следния вид:

Трябва **ВСЯКАК**
да работя **НЯКАК**,
защото **ИНАК**
ще се чувствам „**НИКАК**”.

Един **ОБЛАК**
и един **ПРОВЛАК**,
имали общ **ПРИЗНАК** –
край тях се появил **ПРИЗРАК!**

Пример 3.

Аналогичен е примерът с думи с наставки –**ъв** и –**ав**, където изключения са:

МЪРТЪВ

ЕДНАКЪВ

НИКАКЪВ

ВСЯКАКЪВ

Попълни прилагателните на **-ЪВ** в разговора на пиленцата.

Двете пиленца **К** **ЛВАТ** зрънца и си говорят:

- Виж този червей!. Май е м _____.
- Не още. П _____ е.
- Май имаме е _____ проблем – кой ще го изяде.
- Не. Проблемът ни е съвсем н _____, защото ще го изям аз!

Пример 4.

Този жабок бил **НИКАКЪВ**,
но успял да стане **НЯКАКЪВ**.
Аз може да съм **ВСЯКАКЪВ**,
но ще го направя **ИНАКЪВ**.

В българския език има шест прости съществителни имена – две, завършващи на **-ЪФ**, при които децата в началните класове често допускат правописни грешки:

БЛЪФ

ШКАФ

ЧАРШАФ

КАЛЪФ

ГРАФ

ЖИРАФ

Те също могат да се запомнят чрез Лоци-техника. Това може да стане само чрез помощен текст или като помощният текст се комбинира със самостоятелно създаване на история. При втория вариант предпоставките за трайно запаметяване се увеличават и децата имат възможност в рамките на своята история да напишат неколкократно думите с правописни особености и така да намерят непреднамерена опора в моторната си памет.

Препиши стихотворението и довърши историята.

Тази история
съвсем не е **БЛЪФ!**

В страната Измишльория,
под вълшебен **КАЛЪФ**,
във вълшебен **ШКАФ**,
покрит с вълшебен **ЧАРШАФ**
живее истински **ГРАФ**,
но превърнат в **ЖИРАФ!**

КОГАТО НЕ СЕ ЧУВА ЯСНО

ПИША -ЪР

ИЗКЛЮЧЕНИЯ:

лекар
удар
долар
рицар
писар
куфар
захар
бръмбар

Ето един примерен текст:

Един **БРЪМБАР** бил **РИЦАР**, но получил **УДАР** и станал **ПИСАР**.
Налапал се със **ЗАХАР** и се разболял. Взел **ДОЛАРИ** в един **КУФАР** и
отишъл на **ЛЕКАР**.

Опитай се да съставиш свой текст, като използваш думите-изключения.

---

2. Техника „Ортограма-предмет”

Техниката се основава на асоциацията между предметното значение на думата и графичния образ на ортограмата. Такава частична асоциация е лесно постижима за децата и изгражда единна образна представа за думата.

Пример 1.

Разновидност на тази техника е изобразяването на буквата в предметната рисунка.

Пример 2.

Разликата между двата варианта на мнемотехниката е в това, че при първата (1) предметната рисунка директно се асоциира само с вярната буква – планината (M) определено се свързва само с А и по нищо не прилича на буква „Ъ”. При втората разновидност (2) в предметната рисунка еднакво добре могат да се впишат и вярната и невярната буква.

Това не обезсмисля използването на втората разновидност, тъй като на децата подаваме (изискваме да разработят) само верния вариант и той е обект на запомняне.

3. Техника „Ортограма – действие”

В основата на тази мнемотехника е образната представа за действието в асоциацията между:

- едно действие и ортограмата;
- еднаквата ортограма и смисловите нюанси на група думи.

Образната представа може да бъде изградена чрез рисунка или чрез словесни обяснения, комбинирани с частични рисунки.

Пример 1.

Пример 2.

УЖИЛВАМ	„Всички означават действие, което навлиза
УХАПВАМ	във вътрешността. Все едно, че буквата
УЦЕЛВАМ	пробива и влиза в нещо.
УЛУЧВАМ	При ужилване жилото влиза в ръката.
УБОЖДАМ	При убождаване иглата влиза в пръстта.

При уцелване и улучване стрелата влиза в целта.

При ухапване зъбите влизат в кожата”.

(Добре е при обяснение на смисловите нюанси думите да бъдат написани на дъската и при всяка дума ортограмата да се очертае с червено.

За допълнително активизиране на образната представа, буквата може да бъде показана с ръце от учителя.)

На тази група думи можем да противопоставим по смислови нюанси и друга ортограма:

ОЖУЛВАМ	Тези думи се обясняват аналогично.
ОГЛАЖДАМ	Смисловият нюанс в действията е, че се
ОДРАСКВАМ	извършват на повърхността. асоциацията е,
ОЩИПВАМ	че закръглената буква О трудно може да
ОЛЮЩВАМ	проникне във вътрешността, а сякаш се
	търкаля по нея. Ползва се и аналогична картинка при
	обяснението.

За да се получи завършеност на образната представа, на децата може да се предложи да изиграят /покажат с ръце/ всички думи, като се редуват по една дума от всяка група.

Пример 3.

Чрез противопоставяне по смислови нюанси могат да се запомнят и други думи.

Усамотявам се
Уединявам се
Успокоявам се
Уталожвам се
Утихвам
Улягам
Укротявам
Умълчавам се
Умислям се
Умирявам
Усмирявам

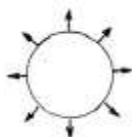

Думите означават действия, които са насочени навътре към човека, сякаш се затваря в себе си.

Значението на всяка дума трябва да се обясни поотделно, като се акцентира на това, че е насочено навътре, тихо, спокойно, вгълбено действие.

При следващата група действието е насочено навън, при това е по-емоционално. Сякаш буквата **O** се е натаралежила и непременно иска някой отвън да я забележи.

O гласявам	O пазвам
O звучавам	O пушвам
O димявам	O съждам
O владявам	O куражавам
O добрявам	O спорвам
O познавам	O злobiaвам

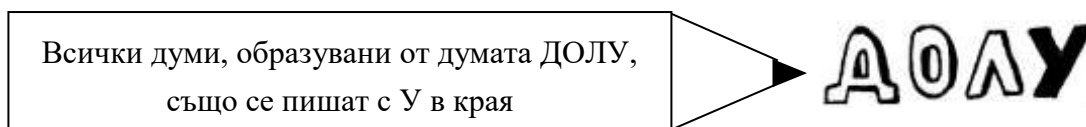
Друга група глаголи са свързани с окончателност, необратимост на действието. Както буква **O** образува кръг, който се затваря. Отвори ли се, става друга буква.

О глушавам	О голявам
О слепявам	О куцявам
О старявам	О немявам
О грубявам	О гладнявам
О сакатявам	О глупявам
О синовявам	О жаднявам
О сиротявам	О здравявам

Отново се обяснява значението на всяка дума с акцент, че действието е окончателно и не може да се върне назад (обратно; необратимо).

Пример 4.

„Буквата О прилича на балонче. Ако я сложим в края на думата ДОЛ ..., цялата дума сякаш литва нагоре. Затова тази дума се пише така:

Същата асоциация може да се ползва и при някои глаголи.

Окрилям

Олеквам

Омайвам

Увесвам

Утаявам

Увяхвам

Може да се направи и смислова разлика между УВЕСВАМ и УВИСВАМ.

Пример 5.

Чрез тази мнемотехника можем да обясним някои смислови нюанси, които представките ПРЕ– и ПРИ– внасят в значението на думата.

	<p>Действието се извършва П Р Е З нещо или някого.</p>	
	<p>Пр Е тичвам ПРЕЗ улицата. Пр Е литам ПРЕЗ дървото. Пр Е насям ПРЕЗ реката.</p>	<p>Пр Е скачам ПРЕЗ оградата.</p>
	<p>Чрез действието се достига Д О някого или нещо.</p>	
	<p>Пр И тичвам ДО улицата. Пр И литам ДО дървото. Пр И насям ДО реката.</p>	<p>Пр И стигам ДО оградата.</p>

ПРЕ-	<p>Действието се извършва за втори път.</p>	
1	<p>ПРИКОВАВАМ ПРИПИСВАМ ПРИПЛИТАМ</p>	<p>ПРЕКОВАВАМ ПРЕПИСВАМ ПРЕПЛИТАМ</p>
		2

Добре е действията да се противопоставят чрез много примери и в двойки по смисъл – „през –до”, „втори път – единствен път”.

4. Техника „Ортограма – смисъл”

Мнемотехниката се базира на асоциацията между ортограмите и специфичното звучене на дадена дума. Роля на посредник играят вече изградени образни представи у детето.

Пример 1.

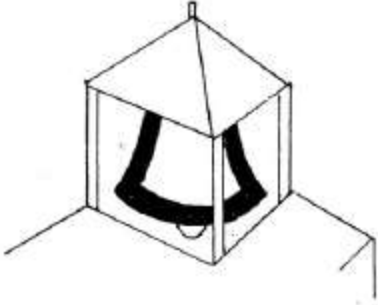

Това е малкото звънче.
То звъни:
– ЗъН – зъН – зъН . . . .

ЗВ
ЗВ
ЗВ
ЗВ

НЧЕ
НИ
НТИ
НЛИВ

Това е голямата камбана.
Тя бие:
– БаМ – баМ – баМ . . . .

Затова се пише с „н”-ъ звън, звънче, звъни, звъня. А пък буквичките „м”-ъ из камбанки камбанят.

При думите, сродни на „звън”, –Н не е ортограма. Използваме го, за да улесним асоциацията на детето. То противопоставя думите „звънче” и „камбана” един път по големина, втори път ортограмите –ъ → А, трети път по буква н → м.

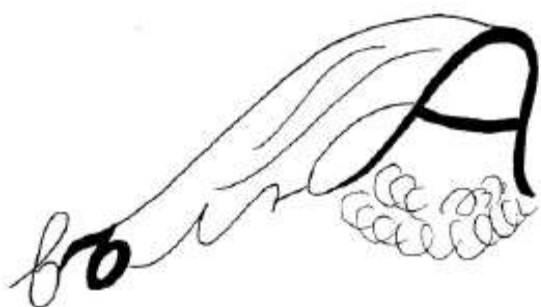
Пример 2.

ФЕЕРИИ

- извиква представа за нещо леко, въздушно, сякаш вятърът го вее. Като че ли точно затова думата е развяла две двойни гласни – като красиви и нежни воали.

ВЪЛНА

- буквата **В** е някак свита, **А** е широка, разлята. Думата „вълна” е като своите букви – отначало е по-малка, свита – като **В**, а после се разлива – като **А**.

При използването на образните мнемотехники в ортографическото обучение учителят трябва да спазва принципа за постепенното усложняване.

References:

1. Zlateva, A. Илюстративната форма за усъвършенстване на образното мислене у децата от начална училищна възраст, Год. Тракийски унив., 7, 2006.
2. Pametta. Видове памет. Мнемотехника. Правила за запомняне, Вселена, наука и техника, 6, 2007.
3. Rozhdestvenskiy, S. Obuchenie ortografii v nachalnoy shkole. Posobie dlya uchiteley, M., GUPI, 1960.
4. Slavkova, E. Inovatsionni tehniki za ovladyavane na trayna asotsiatsia mezhdru zvuk i bukva, Obraz. i kvalifikatsia, XIII, 2, 2005.
5. Folmer, G., G. Hoberg. Strategii na ucheneto i umstvenia trud, S., Prosveta, 1993.